

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ

Так, вже у першій половині ХУІІІ століття відповідна характеристика договорів була офіційно закріплена в іменному указі Петра І від 27 грудня 1714 р. «Про підряди» Одна з головних функцій цього документа полягала в тому, що він встановлював обов'язкову звітність за укладеними зобов'язаннями виконання поставок товарів та виконаних робіт для державних органів. Серед інших директивних актів, що діють протягом багатьох десятиліть, також слід вважати Сенатський указ від 25 січня 1716 р. «Про підряди та договірні листи» та Указ Петра І Сенату від 9 січня 1720 р. «Про складання положення про підряди при державних роботах та постачання».

У першій країні ХІХ ст., з особистої ініціативи імператора Миколи І, країні розпочалася величезна робота з систематизації вітчизняного законодавства. У деякі моменти приватного життя, незалежно від їх станового становища.

Важливим документом могла виступати перша частина т. х, який називався: «Зведених цивільних», що побачили світ 1835 р.

Саме тоді, окрім досить детально сформованих базових інститутів громадянського права. На цьому тлі, якщо говорити про договір підряду, він не зазнав будь-яких змін і зберіг у собі минулі риси.

Так, ст. 1737 Зводу цивільних гласило таке: «підряд чи постачання є договір, за яким одна з перших сторін приймає зобов'язання виконати своїм утриманням підприємство або поставити інше підприємство відомого роду речей. платіж «

Слід віддати належне: дореволюційні розробки були творчо та оперативно використані у змісті першого радянського ЦК РРФСР 1922 р. Насамперед, за умов нової економічної політики (НЕПу), ст. 52 цього закону, закріплювала в країні наступних видів власності: а) державна (націоналізована та муніципалізована); б) кооперативна; в) приватна.

З утворенням СРСР виникла потреба у загальносоюзному законодавстві з питань договору підряду. Постановою Центрального виконавчого комітету (далі -ЦВК) та Ради народних комісарів (далі -СНК) СРСР від 27 липня 1923 р. було затверджено Положення про державні підряди та поставки [1], що служило справі зміцнення державних підрядних організацій, обмеження діяльності приватних підрядників та встановлювало норми, реалізація яких сприяла «перемозі соціалізму над капіталізмом» та створювала умови для «наступу на приватно-господарський капітал».

Питання договору підряду на капітальне будівництво, дозволені Положенням про державні підряди та постачання, докладної регламентації не отримали, хоча законодавчі акти, що регулюють окремі питання договору підряду на капітальне будівництво, були прийняті. Зокрема, Декрет РНК РРФСР від 1 серпня 1924 р. розглядав договори для будівництва та експлуатації електричних станцій місцевого значення товариствами з електропостачання з обмеженою відповідальністю [2]; Декрет РНК РРФСР від 24 квітня 1924 р. встановлював порядок затвердження проектів з промислового будівництва в частині охорони праці [3].

Стаття 2 Положення про державні промислові трести [4], виданого 29 червня 1927 р., закріплювала дії тресту на засадах комерційного розрахунку відповідно до планового завдання. У новому Положенні про державні підряди і поставки [5], затверджені ЦВК та РНК СРСР 11 травня 1927 р., обов'язок підрядника представляти замовнику остаточний рахунок і виконавчий кошторис вперше набула законодавчого закріплення. Замовник був зобов'язаний складати та пред'являти підряднику крім приймального акта та остаточний розрахунок.

Було видано низку актів, що регулюють питання капітального будівництва. Зокрема, Вища рада народного господарства (далі -ВРНГ) наказом від 23 липня 1925 р. № 1056 затвердила Нормальний договір на будівельні роботи, який в обов'язковому порядку повинен був застосовуватися підвідомчими госпорганамі під час укладання підрядного договору на капітальне будівництво, а 24 січня 1927 р. Наказом № 371 – новий Нормальний договір на будівельні роботи [6],

який детально закріпив права та обов'язки сторін під час укладання підрядного договору.

Це були перші спроби встановлення типових підрядних договорів на будівництво. У 1920-ті роки. законодавством наполегливо підкреслювалося важливе становище планового характеру будівництва. Якщо вартість будівництва перевищувала певний ліміт, воно не могло проводитись без затвердженого проекту. На це зверталася у постановах Ради праці та оборони (далі – СТО) від 17 лютого 1926 р. «Про кошторисів на будівельні роботи, вироблені державними, громадськими і кооперативними установами та підприємствами» [7], та від 24 травня 1926 «Про затвердження проектів промислового будівництва» [8], в Постанові РНК СРСР від 23 січня 1925 «Про порядок затвердження проектів будівництва електростанцій» [9]. Було обмежено коло державних організацій, які отримували право відкрити будівельні контори [10]. Державні будівельні організації могли утворюватись або у вигляді державних будівельних підприємств на правах тресту, або у вигляді акціонерних будівельних товариств з величезним переважанням державного капіталу, або у вигляді будівельних товариств з обмеженою відповідальністю. При цьому наголошувалося на необхідності переведення підприємств на госпрозрахунок, який розглядався як цілком виправданий і повинен з'явитися основним методом управління соціалістичними підприємствами [11].

Детальне регламентування підрядні правовідносини отримали 23 липня 1925 з введенням в дію затвердженого 14 березня 1925 ВРНГ СРСР Нормального підрядного договору на будівельні роботи [12]. З цього часу договір будівельного підряду, укладений між соціалістичними організаціями, регулювався типовими договорами виробництва будівельних робіт

Однак типові договори, спеціально призначені для регламентування будівельного підряду в соціалістичному секторі народного господарства, відрізнялися від відповідних норм ЦК та Положення про державні підряди та постачання за особливостями укладання договору між соціалістичними організаціями. Якщо в ЦК та Положенні про державні підряди та постачання акцент робився на посиленому

захисті інтересів замовника, що сприяло господарському зміцненню державних органів та витіснення приватнокапіталістичних елементів із цивільного обороту, то типові договори будувалися на принципі рівноправності сторін [13]. Наприкінці 1920-х років. інтерес до будівельного підряду в СРСР набув особливої актуальності, насамперед у зв'язку з тим, що очевидною стала неможливість вирішення без нього найбільших господарських завдань, поставлених органами радянської влади. Все більшого значення надавалося спеціалізованим державним будівельним підприємствам, планування капітального будівництва. Наявність проекту та кошторису стала необхідною умовою укладання договору підряду, який таким чином набував рис планової угоди.

Особливого значення для поширення підрядного способу будівництва та розвитку договірних відносин у цій галузі мали постанови РНК СРСР, які визнали за необхідне покращення планування будівництва¹⁶, встановлення розмежування відповідальності за якість робіт між проектними та будівельними організаціями, зміцнення та впровадження госпрозрахунку.

Проведення кредитної реформи у 1930–1931 рр. викликало необхідність зміни системи фінансування капітального будівництва. Особливістю будівельного підряду стала участь банку у відносинах контрагентів. Постанова СТО від 9 червня 1931 р. «Про зміни у системі фінансування капітального будівництва та промисловості»¹⁹, накази ВРНГ та Народного комісаріату постачання СРСР²⁰ встановили форми контролю банку довгострокового кредитування за витрачанням коштів, відпущених на будівництво. Банку було надано правопризупиняти фінансування безпланових та безпроектних будівель. Банківський контроль регулювався і Постановою РНК СРСР від 27 квітня 1933 р. № 817 «Про порядок контролю, здійснюваного банками довгострокових вкладень за фінансування капітального будівництва».

Вплив поліпшення системи фінансування капітального будівництва справило перетворення галузевих банків спеціальні банки довгострокових вкладень, яке було зроблено відповідно до Постанови

ЦВК і РНК СРСР від 5 травня 1932 р. «Про організацію спеціальних банків довгострокових вкладень».

Перетворення галузевих банків у спеціальні банки довгострокових вкладень стало наслідком необхідності «відповідно до здійснення соціалістичної реконструкції всього народного господарства та інтересів капітального будівництва, що швидко розгортається, вимагає спеціалізованої... організації фінансування із забезпеченням при цьому єдності в кредитній системі, контролю за встановленим цільовим використанням відпустки на капітальне будівництво державних коштів, застосування госпрозрахунку на будівництвах та здешевлення будівництва». Суворої регламентації піддалося і питання приймання готових об'єктів від підрядників та приймання від замовника в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів. Було встановлено порядок приймання новобудов, який сприяв «підняттю відповідальності за виконані роботи та забезпечення загальнодержавних інтересів у справі розгортання нового будівництва».

Література:

1. Положение о государственных подрядах и поставках. Вестник ЦИК, СНК и СТО Союза ССР. 1923. № 3. Ст. 54.
2. Декрет СНК РСФСР от 1 августа 1924 г. Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства. 1924. № 80. Ст. 799.
3. Декрет СНК РСФСР от 24 апреля 1924 г. СУ. 1924. № 49. Ст. 458.
4. Положение о государственных промышленных трестах. Собрание законов и распоряжений рабоче-крестьянского правительства Союза Советских Социалистических Республик (далее – СЗ СССР). 1927. № 39. Ст. 392.
5. Положение о государственных подрядах и поставках, утв. ЦИК и СНК СССР. 1927 г. № 28. Ст. 292.
6. Сборник приказов Высшего совета народного хозяйства. 1927. № 8.
7. Постановление Совета труда и обороны от 17 февраля 1926 г. «О сметах на строительные работы, производимые государственными, общественными и кооперативными учреждениями и предприятиями». СЗ СССР. 1926. № 13. Ст. 97.
8. Постановление от 24 мая 1926 г. «Об утверждении проектов промышленного строительства». СЗ СССР. 1926. № 47. Ст. 341.

9. Постановление СНК СССР от 23 января 1925 г. «О порядке утверждения проектов строительства электростанций». СЗ СССР. 1925. № 9. Ст. 79.
10. СЗ СССР. 1926. № 2. Ст. 197.
11. О Постановлении ЦК ВКП(б) от 5 декабря 1929 г. «О реорганизации управления промышленностью» см.: Поскребышев А. Директивы ВКП(б) по хозяйственным вопросам. М., 1931. С. 642.
12. Сборник постановлений и приказов по промышленности. 1925. № 20.
13. СЗ СССР. 1928. № 33. Ст. 297.